

224. Klockarstugan, Vallentuna sn.

Litteratur: B 61, L 448. J. Bureus, F a 6 s. 142 n:r 31 (Axehiell), s. 170 n:r 40 (Rhezeliuss), F a 5 n:r 441, F a 1 s. 98; M. Aschaneus, F b 18 s. 25 f.; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, F 1 5:1 n:r 12, Monumenta 3, bl. 160; O. Celsius, SR 2, s. 100; UFT h. 3 (1873), s. 81; S. Bugge och E. Brate, Runverser (ATS 10), s. 90 f.; T. Johannisson, Verbal och postverbal partikelkomposition (1939), s. 107.

Avbildningar: Aschaneus, teckning (a. a.); J. Peringskiöld, teckning (i F 1 5:1); Hadorph och Peringskiöld, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 61).

Denna numera försvunna runsten anges av Axehiell befinna sig »J Walentuna kläckare spijs». Samma plats uppger Rhezelius: »J Klockarstugun i muren». Hos Aschaneus finnes följande anteckning: »Wthi Kläckare stugu Wngz Mur, huijtröd quarnstens gryte». Stenen nämnes också i *Ransakningarna*: »Uthi Waltuna Tingz Stugu uthi Spijsen ligger ehn Runasteen». På teckningen i F 1 5 står antecknat: »Walltuna Kläckarstugu Spiiss». Klockarstugan revs »någon gång omkring 1890» enligt muntlig uppgift av änkan efter den som köpte huset. Stugan flyttades enligt samma källa till Löfsund i Vallentuna socken. Stenen var då okänd och kom icke heller i dagen, när spisen vid detta tillfälle revs.

Stenarten var enligt Aschaneus »huijtröd quarnstens gryte». Stenarten har därför troligen varit kvartsrik gnejs eller grov sandsten.

Höjd omkring 1,20 m., bredd 0,60 m.

Inskrift (enligt Aschaneus):

sikir · in · ar · sa · slikum · mirki · ur · bru ...
5 10 15 20 25

· karpi · at · sin · fapu ...
30 35 40

uap · an · s ...
45

Sigger ... mærki ... bro
gærði at sinn faðu[r]

— — —
»Sigger(?) ... märke ... och bro
gjorde åt sin fader ...»

Till läsningen: I sin transkription (a. a. s. 26) har Aschaneus 44 b.

Inskriften är enligt Axehiell: **sikir ianar sa slikum × mirki × u karpi · at sin fap . . .**. Runan 25 har hos Axehiell formen **h**. — Rhezelius läser inskriften på samma sätt som Aschaneus, med undantag av att Rhezelius efter 47 **s** läser ett **i**. — Bureus (F a 5) har upptagit Rhezelius' läsning, men runorna 45—48 **an · si**, som av Bureus placerats för sig själva under den övriga inskriften, äro överstrukna. — Det förefaller, av teckningen att döma, som om inskriftens tillstånd hade försämrats, då Hadorph och Peringskiöld undersökte den. Man måste emellertid räkna med att inskriften av tidigare läsare kan ha »förbättrats».

Enligt *Monumenta* 3 är inskriften: **i · kir · in · or · sa · slikum mir ... ifa ...**

Följande är här att märka: runan 8 är **e**; 17 **m** har förlorat hst under bistavens utgångspunkt; av 18 **m** äro endast obetydliga rester kvar.

Stenen har uppenbarligen redan på 1600-talet varit starkt vittrad, och ristningen har på många punkter varit svårläst.

Att med utgångspunkt från de ovan anförda läsningarna lämna en tolkning av inskriften i dess helhet, torde därför vara mycket vanskligt. Carl Säve anmärker också (*UFT* h. 3, s. 81),

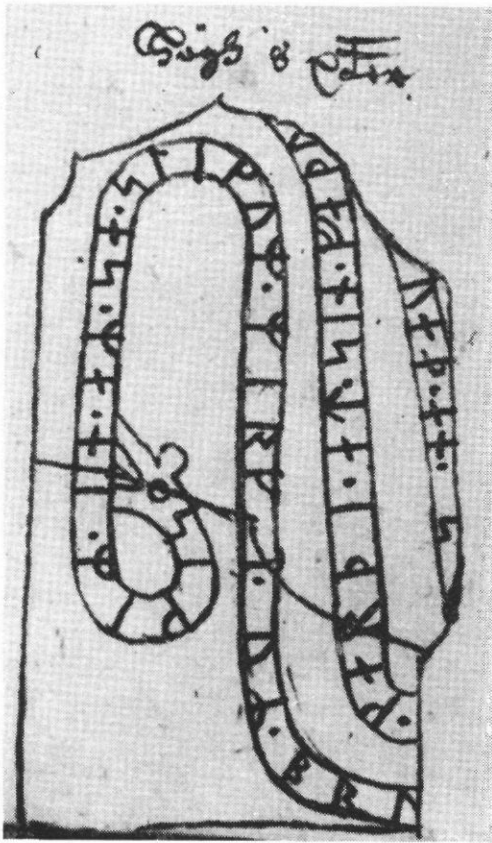

Fig. 214. U 224. Vallentuna kyrka.
Efter teckning av Aschaneus.

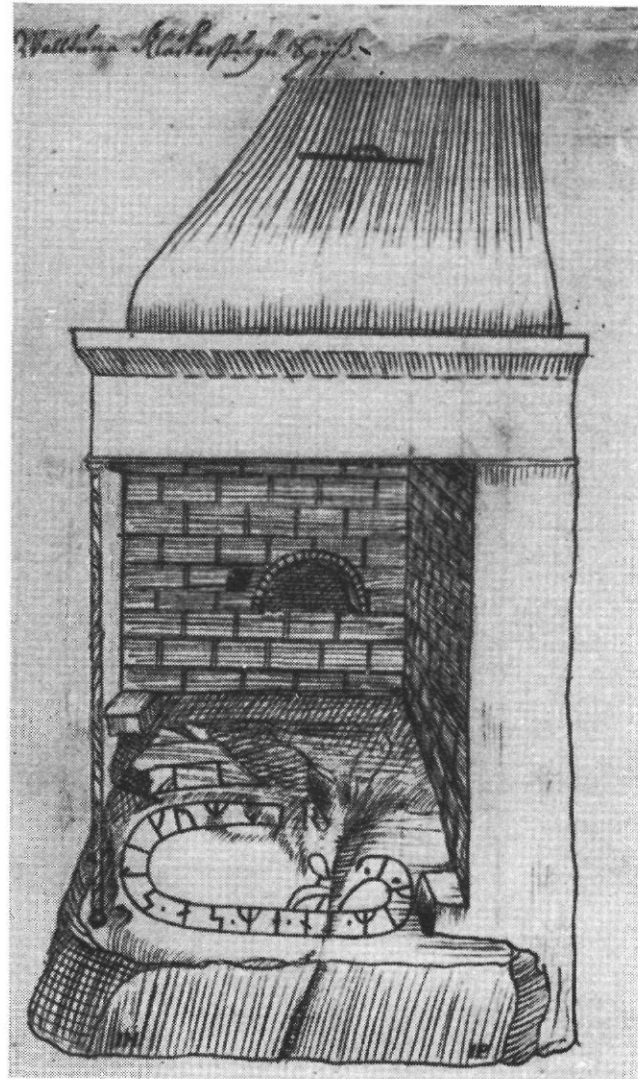

Fig. 215. U 224. Klockarstugan, Vallentuna sn.
Efter teckning av Peringskiöld.

att inskriften »tydligt är felaktigt uppfattad». Han översätter den endast delvis: »Sä-ger ... gjorde efter sin fader Vad (el. gjorde [ett] vad efter sin fader?)».

Bugge lämnar däremot (i *Runverser*), efter L 448, en »Phonetisk Transscription»:

*Segir inn ær sá
slík um merki:
Ornbr u(m) gærði at sinn fadur uap.*

Detta översattes på följande sätt: »Den, som har seet slig Märker, siger: Orm gjorde dem efter sin Fader Vad(?)».

Inskriften börjar sålunda enligt Bugge med »et Par Verslinjer». För detta förhållande »taler foruden Allitterationen **um** foran **mirki. ur bru** × × × forstaar jeg som **urbr u(m)** d. e. *Ornbr um*». Vad inskriftens senare del beträffar, vågar icke Bugge »at gjøre dette og det följende til et Par Verslinjer, da jeg ikke finder Allitteration. Thi det vilde være betænkeligt at antage Allitteration af **urbr** med **uap** og endnu mere af **urbr** med **at**».

Inskriftens anordning på stenen gör ett ålderdomligt intryck. Den har tillhört de intressanta ristningarna i »Gunnarsstil» (se U 201). Det är högst beklagligt, att originalet numera ej kan granskas.

Inskriftens första fem runor torde kunna vara ett mansnamn, isl. *Siggeirr*. Runorna 12—17 bilda ordet **slikum**. Denna form kan dock ej sammanföras med det följande ordet *mærki*. 23—27 har troligen varit *ok bro*. 28—41 äro fullt klara. Däremot är det svårt att säga, vad som

åsyftats med runföljden 42—47 (**ua**)·**an**·**s**). I några uppländska runinskrifter förekommer ett mansnamn, som skrives **uapr**. På den grunden vågar Bugge, som (a. a.) hänvisar till två av be-
läggen, räkna med möjligheten, att **uap** skulle vara »Feil for **uap(r)**». Till slut sätter Bugge i
fråga, om **uap** kan vara »Feil for **uap(a)** d. e. *Vaða?*» — Möjligen har här stått ett berömande
adj. *godan* e. dyl.

225 och 226. Bällsta, Vallentuna sn.

Pl. 139, 140, 141.

Litteratur: B 52, 53, 54, 56; L 449, 450; D 2: 108, 109. J. Bureus, F a 6 s. 171 n:r 41, 42 (Rhezelius), F a 5
n:r 456, 457, F a 1 s. 100; M. Aschaneus, F b 18 s. 21—24; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, F l 5:1 n:r
15, Monumenta 3, bl. 161, 162, Bibliskt Släkt-Register (1713), s. 16, 17, 18, Ättartal (1725), s. 2 f.; O. Celsius, SR 1,
s. 207 f., lösa blad, inlagda efter s. 208, Acta Literaria Sveciæ 3 (1730), s. 79 f., 88 f.; E. J. Björner, Epistola respon-
soria ad Ol. Celsius (1726), s. 26, Prodrum Tractatum de Geographia Scandinaviæ Veteri (1726), s. 8 f., Inledning
Til de Yfverborna Göters Gamla Häfder (1738), s. 4, Specimen Historico Geographicum, descriptionem Gotvnhemiæ . . .
succincte exhibens (1741), s. 16, Examen Runicum (F m 9) § 11, s. 38; Lars Salvius, Beskrifning öfver Sverige,
Upland (1741), s. 111; J. Wilde, Fordom Sweriges Historiographi Fri-Herrens Samuelis von Puffendorff Inledning til
Swenska Statens historie Med wederbörlige tilökningar, bewis och anmärkningar Försedd, 2 (1743), s. 34, 46; J. Görans-
son, Is Atlinga (1747), s. 27 f., Svea Rikes Konungars Historia ok Ättartal, ifrån 2200 före Christum, Intil 1749 (1749),
tabellen sist i boken, Bautil (1750), inledande »Underrättelse om dessa Runstenar» § 3; S. Bring, Dissertationis de
fundamentis Chronologiæ Sviogothicæ, 2 (1754), s. 46 f. (§ XI); E[rik] E[kholm], Kritiska ok historiska handlingar
rörande svenska historien ok språket, 3 (1760), s. 234 f.; N. R. Broeman, Sagan om Ingvar Widtfarne (1762), s. 50,
55 f.; K. Svenska Vitterhets Academiens Handlingar 4 (1783), s. 90; J. N. B. [von] Abrahamson, Märkeligheter paa
Runestene (i: Antiqvariske Annaler, 2, 1815, s. 106); N. H. Sjöborg, Inledning Til Kännedom af Fäderneslandets
Antiquiteter (1797), s. 149, Samlingar för Nordens fornälskare 1 (1822), s. 31, 32; Finn Magnusen, Kortfattat Udsigt
over Rune-Litteraturens nærværende Standpunkt (i: Det kongl. danske Vid. Selsk. Afh. 6, 1841); U. W. Dieterich,
Runen-Sprach-Schatz oder Wörterbuch (1844), s. 213 f.; R. Dybeck, Vallentuna sn, 1860 (ATA), Berättelse för år 1867
(i ATA), Ny Illustrerad Tidning ¹⁷/₄ 1869; UFT h. 3 (1873), s. 81, h. 5 (1876), s. 125; G. Stephens, ONRM 2, s. 620,
643—648, 716, 943, Ny Illustrerad Tidning ¹⁰/₄ 1869, Yttergårds stenen i Upland (i: R. Dybeck, Runa 1, 1865, s. 94),
ONRM 3, s. 282 f.; S. Bugge och E. Brate, Runverser (ATS 10), s. 91; E. Brate, Anteckningar 1900 (ATA), Sverges
runinskrifter (1922), s. 139, Svenska runristare (1925), s. 14 f.; O. Almgren, Anteckningar ²⁷/₈ 1907 (ATA); O. von
Friesen, En ny märkelig runinskrift och en fornuppländsk jorddrott (i: Upsala Nya Tidning ¹/₉ 1905), Historiska run-
inskrifter (i: Fornvännen 1909), s. 58 not 2, Upplands runstenar (i: Uppland 2, 1908, s. 465 f.), Upplands runstenar
(1913), s. 13, 29 f., 31, 83, 88, Om de uppländska runstenarnas och Upplandslagens språk (i: Uppland 2, s. 493 f.),
Runorna (Nordisk kultur 6, 1933), s. 170, 205, 206; S. Lindqvist, Jarlabankesläktens minnesmärken (i: Nordiska arkeo-
logmötet 1922), s. 131 f., Uppsala högar och Ottars högen (1936), s. 17; H. Rydh, Kvinnan i Nordens forntid (1926),
s. 120 f.; A. Nordén, Tingfjäl och bäsing (i: Fornvännen 1938), s. 286; Elof Ehnmark, Ångermanländsk hembygdsforsk-
ning på 1700-talet (i: Norlandica I, 1939), s. 32 f.

Äldre avbildningar: M. Aschaneus, teckning (F b 18), återgiven i ONRM 2, s. 646; J. Peringskiöld, teckning
(F l 5:1), träsnitt (i Peringskiölds Monumenta 3 och i B 53, 54, 56; även återgivet i Peringskiölds Bibliskt Släkt-
Register och i Ättartal, i Björners Prodrum Tractatum och i Specimen Historico Geographicum, i ONRM 2 och i
Fornvännen 1938, s. 286); J. Hadorph och P. Törnewall, träsnitt av U 225 (i B 52 och ONRM 2); Dybeck, D 2: 108,
109 (även i Ny Illustrerad Tidning 1869 och i ONRM 3); Brate foto 1900 (ATA); von Friesen foto (återgivet i Upp-
land 2, 1908, s. 466 och i Upplands runstenar, 1913, s. 31).

De båda runstenarna stå nära Vallentunasjöns strand, 400 m. SV om Bällsta gård, i den
mot söder sluttande skogsbacken vid »Ovanäng», 50 m. NÖ om en liten vassvik — tidigare
kallad Åvaviken — och ungefär 30 m. från åkerrenen. U 226 står 12 m. V om U 225. 5 m.
NÖ om den senare runstenen ligger ena kanten av en fyrkantig stensättning, som med all sanno-
likhet utgör resterna av den tingsplats, som omtalas på runstenen. Platsen är utmärkt på
Geologiska kartbladet »Rydboholm».

Äldre uppgifter om runstenarnas plats äro: Rhezelius (F a 6): »Widh Åwa wijken.» Där-
efter återges inskriften på U 226, varefter U 225 anges stå »Ibidem 5 Steg därifrån». — Ascha-